

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

412-67/21

Београд

дел. бр. 17290 датум:25.06.2021.г

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи Лесковац – седиште и Полицијској станици Лебане

Београд, јун 2021. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа у Лесковцу-седиште (ПУ Лесковац - седиште) и Полицијска станица Лебане (ПС Лебане)
ВРЕМЕ	10. и 11. јун 2021. године
ОСНОВ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА	Редовна посета, по Плану посета за 2021. годину
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тађевић, заменица заштитника грађана и руководиоца НПМ Чланови тима: Маја Јовић, Стручна служба Заштитника грађана / Одељење НПМ Марко Анојчић, Стручна служба Заштитника грађана / Одељење НПМ

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Полицијски службеници су професионално поступали током посете НПМ. Члановима мониторинг тима пружене су релевантне информације, омогућен обилазак просторија, као и увид у затражену документацију. **Наведено поступање у раду полицијских службеника је у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ и пример је добре праксе.**

ТОК ПОСЕТЕ

Чланови тима су најпре посетили Окружни затвор у Лесковцу (ОЗ Лесковац) где су обавили поверљиве разговоре са 16 притворених лица, од којих је једна жена, и то на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања, полицијског задржавања, као и начина обављања првог лекарског прегледа у ОЗ

Лесковац. Том приликом, обављен је разговор и са затеченим задржаним лицем, а НПМ је извршио увид и у документацију о првим лекарским прегледима притвореника.

Након тога, тим НПМ је посетио ПС Лебане и обавио ноћну посету ПУ Лесковац-седиште. Током ових посета, нису затечена доведена ни задржана лица, а тим НПМ је обишао просторије за задржавање, обавио разговор са полицијским службеницима у Дежурној служби и извршио увид у документацију о задржавању грађана.

1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане су навели, да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом и писаним путем тако што им се непосредно по доласку у службене просторије уручује писано обавештење о правима.

Увидом у предмете о задржавању, утврђено је да су сва обавештења о правима била потписана од стране лица, а у ситуацијама када су лица одбила да потпишу, таква напомена је била забележена, као и то да је лице усменим путем упознато са садржином обавештења.

Осим обавештења о правима, предмети су садржали и решења о задржавању, потврде о привремено одузетим и враћеним предметима, као и записнике о задржавању. Према наводима полицијских службеника примерак записника о задржавању уручују лицима након завршетка задржавања. У ПУ Лесковац-седиште, записници у које је остварен увид били су потписани, а у ПС Лебане, већина записника је била потписана, док су поједини записници, који нису били потписани, имали напомену да је лице одбило да га потпише, али не и разлога због чега.

Записници о задржавању лица по Законик у кривичном поступку (ЗКП) не садрже податке о обиласцима задржаних лица. Према наводима полицијских службеника, када се лица налазе на задржавању у ОЗ Лесковац, надзор над задржаним лицем обављају полицијски службеници, електронски записник се води у ПУ Лесковац-седиште, односно ПС Лебане, а полицијским службеницима није дозвољено да у ОЗ Лесковац користе мобилни телефон, због чега нису у могућности, како наводе, да током трајања задржавања јављају податке.

Иако је разумљиво да је разлог оваквог поступања полицијских службеника објективне природе, НПМ сматра да ове две организационе јединице требају да пронађу адекватан начин који ће обезбедити да се подаци достављају полицијском службенику који их уноси у електронски записник о задржавању.

1.

УТВРЂЕНО

У ПС Лебане, полицијски службеници, у ситуацијама када задржано лице одбије да потпише записник о задржавању, не уписују у записник разлог изостанка потписа.

РАЗЛОЗИ

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.⁴

⁴ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 38. став 2,3 и 4

Из различитих разлога (нпр. заплетење личне ствари, обавештавање о правима и остваривање тих права или одрицање од тих права; могућност да се обавести блиски сродник или треће лице), може бити потребан потпис задржаног лица и, ако је неопходно, непостојање потписа се мора ваљано објаснити. Све ове информације треба да се унесу у електронски систем евиденције о задржавању лица.⁵

ПРЕПОРУКА

ПС Лебане ће у ситуацијама када задржано лице одбије да потпише примерак записника о задржавању, на записнику констатовати разлог одбијања, који је лице за то дало.

2.

УТВРЂЕНО

У ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане, записници о задржавању лица по ЗКП не садрже податке о обиласцима задржаних лица.

РАЗЛОЗИ

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.⁶

ПРЕПОРУКА

ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане ће у будућем раду у записнике о задржавању по ЗКП уносити податке о томе када су полицијски службеници обишли задржано лице као и напомене у вези са тим уколико постоје.

Прегледом документације о задржавању уочено је да полицијски службеници ПС Лебане, као време почетка задржавања рачунају време када је тест показао присуство психоактивне супстанце у организму. Међутим, тестирање на психоактивне супстанце се не обавља на лицу места већ у надлежној здравственој установи, па се на тај начин у задржавање не урачунава време трајања довођења, односно почетка примене тог овлашћења које истовремено представља и фактичко лишење слободе. Зато би у ПС Лебане требало изменити праксу и као почетак задржавања не рачунати време када је тест показао присуство психоактивних супстанци, већ време започињања примене полицијског овлашћења довођење, како је и предвиђено прописима.

3.

УТВРЂЕНО

У ПС Лебане, почетак задржавања лица која су искључена из саобраћаја због психофизичког стања се не рачуна правилно.

РАЗЛОЗИ

⁵ Извештај о посети Србији, ЦПТ (2017)63, тачка 39

⁶ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 35. став 1. и 2.

Време задржавања лица се рачуна од момента започињања примене полицијског овлашћења довођење када су се стекли услови за задржавање у прекршајном поступку, односно од момента хапшења или одазивања на позив када су се стекли услови за задржавање у кривичном поступку.⁷

Лице под утицајем алкохола или других психоактивних супстанци затечено у вршењу прекршаја може се по наредби суда или на основу решења овлашћеног полицијског службеника задржати ако постоји опасност да ће и даље вршити прекршаје.

Задржавање лица у случају из става 1. овог члана може трајати до отрежњења, а најдуже 12 часова.

Ако је лице из става 1. овог члана, возач моторног возила и има више од 1,20 мг/мл алкохола у крви или је под утицајем других омамљујућих средстава, задржавање је обавезно.

Задржавање је обавезно и када лице из става 1. овог члана одбије да се подвргне испитивању на присуство алкохола или других омамљујућих средстава.⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Лебане ће почетак задржавања возача који су искључени из саобраћаја због психофизичког стања рачунати од времена започињања примене полицијског овлашћења довођење.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре у ОЗ Лесковац су навела да су обавештена о правима и усмено и писаним путем, односно да им је уручено писано обавештење о правима, као и решење о задржавању. Један притвореник се пожалио да му је обавештење о правима уручено тек у надлежном јавном тужилаштву, али увидом у документацију предмета о задржавању у ПС Лебане утврђено је да је на обавештењу о правима, које је потписао, констатовано време обавештавања и да је то било непосредно након лишења слободе. Задржано лице је навело да је добио решење о задржавању, обавештење о правима, као и потврду о привремено одузетим предметима.

2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

По доласку у службене просторије ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане, доведеним лицима, као и онима за које се одреди задржавање, омогућава се остваривање права на позив трећем лицу. Позив могу упутити са свог мобилног или службеног телефона у присуству полицијских службеника. У записницима о задржавању, често се наводи констатација да лице није желело да обавести било кога о задржавању. У случајевима у којима је лице желело да обавести блиску особу о задржавању полицијски службеници констатују ко је обавештен, али не уписују време када је контакт остварен.

Већина притворених лица са којима је НПМ обавио разговоре навела су да им је било омогућено да ово право користе, а поједини су навели да нису желели да искористе то право. Задржано лице је навело да му је омогућено да позове блиско лице.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 32

⁸ Закон о прекршајима ("Сл. гласник РС", бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019 и 91/2019 - др. закон) чл.193 ст. 1-4

4.

УТВРЂЕНО

У ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане полицијски службеници у записнике о задржавању лица не уносе податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁹

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити пропраћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане ће у записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Према наводима полицијских службеника ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане, лица лишена слободе се прегледају на лични захтев, уколико полицијски службеници уоче повреде или из других разлога сматрају да је лицу неопходна медицинска нега. У ПУ Лесковац-седиште, полицијски службеници не присуствују лекарским прегледима, осим када то затражи лекар из безбедносних разлога. У ПС Лебане, уколико лице не жели лекарски преглед пре почетка задржавања, о томе узимају писану изјаву, а прегледу лекара присуствују само уколико лекар то затражи, али таквих случајева није било уназад пар година. Увидом у предмете о задржавању утврђено је да се у њима не налазе извештаји лекара о обављеним лекарским прегледима.

Ниједно од притворених лица са којима је НПМ разговарао није имало потребу за лекарским прегледом пре или током задржавања у полицијској станици.

4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

У ПУ Лесковац-седиште и ПС Лебане, лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позивају браниоца својим мобилним или службеним телефоном, а када је потребно одредити браниоца по службеној

⁹ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

¹⁰ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

дужности полицијски службеници позив упућују Адвокатској комори Србије путем Кол центар.

Притворена лица и лице на задржавању су навели да су ангажовали свог адвоката или им је додељен по службеној дужности, као и да су имали поверљиве разговоре.

5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

Од претходне посете НПМ ПУ Лесковац-седиште, која је била септембра 2019. године, раније постојеће две просторије за задржавање су реновиране у једну просторију за задржавања која сада испуњава важеће стандарде.

Просторија је у приземљу објекта, одмах преко пута Дежурне службе, димензија око 17,5 m², рачунајући и, преградним зидом одвојени мокри чвор површине око 1,7 m². У тренутку посете, два лежаја су била опремљена комплетном постељином. Просторија има прозоре, грејно тело, тастер за позивање службеника са могућношћу усмене комуникације. Постојећи аудио и видео надзор просторије не покрива мокри чвор, обавештење о томе је истакнуто, како у просторији тако и на спољашњој страни врата просторије. Камера је постављена и над предворјем просторије, ходником којим се прилази просторији, испред станице, тако да је покривен комплетан пут задржаног од уласка у станицу. Према наводима полицијских службеника видео снимци се чувају у трајању дужем од месец дана.

2019. година

2021. година

У ПС Лебане, постоје две просторије за задржавања које се налазе у приземљу зграде, у близини Дежурне службе. Свака је димензије око 5 m², има по један лежај са комплетном постељином која је затечена чиста. Просторија делује чисто, иако су зидови, под и санитариије у лошем стању од употребе. Мали прозор се не отвара, али у просторији није загушљиво. Природно и вештачко осветљење је слабо, због малог прозора, односно решетки испред сијалице и сијалице која је слабије јачине. У просторији нема грејног тела, тастера за позивање службеника, ни видео надзора. Од санитариија у просторији

постоји чуचाвац, са испирачем који је уграђен у зид, и који се налази поред кревета. Испред просторија за задржавање је мало предворје, где се налази чесма са пијаћом водом. Према наводима полицијских службеника, врата од малог предворја су увек отворена док је задржавање у току, тако да полицијски службеници могу чути дозивање задржаног лица или његово лупање о врата просторија. Такође, полицијски службеници су навели да су упознати са тим да је разматрана потреба за реновирањем просторија за задржавање, али немају сазнања о томе да ли ће се и када приступити реновирању предметних просторија.

Имајући у виду наводе полицијских службеника у ПС Лебане да је разматрано реновирање просторија за задржавање у овој полицијској станици, НПМ би желео да, од Министарства унутрашњих послова, добије детаљније информације о томе да ли је и када планирано реновирање.

У ОЗ Лесковац постоје две просторије за задржавање за 4 лица. Просторије су простране, са великим прозором и дотоком природног светла, те проветрене. Тоалет се налази изван просторија за задржавање и санитарије изгледају дотрајало. Обе просторије су под видео надзором.

6.   НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Као што је напред наведено, НПМ је у ОЗ Лесковац обављао разговоре са притвореним лицима и једним лицем које се налазило на задржавању по ЗКП, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања, полицијског задржавања. Ниједно лице није имало примедби на поступање полицијских службеника.